

KÓDEX
VEDECKEJ INTEGRITY A ETIKY
NA SLOVENSKU

Zostavovatelia Kódexu vedeckej integrity a etiky na Slovensku:

RNDr. Soňa Ftáčniková, PhD.

prof. MUDr. Jozef Glasa, CSc., PhD.

prof. RNDr. Peter Fedoročko, CSc. / doc. JUDr. Simona Ferenčíková

prof. PhDr. Alexandra Bitušíková, CSc. / doc. Andrea Klimková

Mgr. Róbert Karul, PhD.

prof. Ing. Ján Híveš, PhD.

Mgr. Jitka Dobbersteinová

Mgr. Beáta Bellerová, PhD.

prof. MVDr. Juraj Koppel, DrSc.

doc. JUDr. Jana Šimonová, PhD.

doc. RNDr. Zdenka Krajčovičová, PhD., MPH

RNDr. Mgr. Zuzana Hrabovská, PhD.

prof. Ing. Dušan Petráš, PhD.

MUDr. Ljuba Bacharová, DrSc., MBA

Mgr. Vladimír Bilohuščin, PhD.

OBSAH

Preambula

Článok 1 Základné pojmy

Článok 2 Rozsah pôsobnosti

- 2.1. Odborné činnosti v oblasti vedy, výskumu, vývoja a akademickej práce
- 2.2. Inštitúcie a organizácie (právnické osoby) pôsobiace v oblasti vedy, výskumu, vývoja a akademickej práce
- 2.3. Pracovníci (fyzické osoby) pôsobiaci v inštitúciách a organizáciách vedy, výskumu, vývoja a akademickej práce
- 2.4. Súlad kódexu s legislatívou a vzťah k iným predpisom

Článok 3 Etické hodnoty, princípy a normy vedeckej integrity

- 3.1. Všeobecné etické hodnoty, princípy a normy
- 3.2. Etické hodnoty, princípy a normy správnej vedeckej a výskumnej praxe

Článok 4 Porušenia vedeckej integrity a etiky

- 4.1. Závažné porušovanie vedeckej integrity a etiky
- 4.2. pochybné vedecké praktiky

Článok 5 Riešenie porušenia a obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity a etiky

- 5.1. Princíp rešpektovania a ochrany integrity, dôvernosti, dôstojnosti a práv osôb a preverenia v adekvátnom časovom intervale
- 5.2. Princíp spravodlivosti, prezumpcie neviny, nespôsobenia ujmy a proporcionality

KÓDEX VEDECKEJ INTEGRITY A ETIKY NA SLOVENSKU

Preambula

Kódex vedeckej integrity a etiky na Slovensku (ďalej len „kódex“) je spoločným vyjadrením dobrovoľne prijímaných etických záväzkov a požiadaviek vedeckej integrity, ktoré sú záväzné pre všetkých odborných vedeckých a akademických pracovníkov¹ v oblasti vedy a výskumu, ako aj pre všetky štátne alebo súkromné organizácie a inštitúcie, ktoré plánujú, hodnotia, vykonávajú, publikujú alebo financujú základný alebo aplikovaný vedecký výskum a vývoj na území Slovenskej republiky, vrátane ich účasti v medzinárodnej vedeckej alebo technologickej spolupráci. Poslaním kódexu je prispievať k všeobecnému a integrálnemu dodržiavaniu náročných etických požiadaviek, ako aj k predchádzaniu neetického a nečestného konania a správania v oblasti vedy, výskumu a vývoja, a tým pôsobiť na zvyšovanie ich kvality a dôveryhodnosti v domácom i v medzinárodnom kontexte. Kódex komplementárnym spôsobom nadväzuje na právne predpisy SR², právne záväzné akty Európskej únie a medzinárodné zmluvy a dohody³. V oblasti vedy, výskumu, vývoja a akademickej činnosti uplatňuje a rozvíja v demokratickej spoločnosti všeobecne prijímané etické hodnoty, princípy a normy.

Riešenie porušenia a obvinenia z porušenia pravidiel výskumnej integrity a etiky je založené na princípe integrity, spravodlivosti, nespôsobenía ujmy, dôvernosti, rovnováhy práv a adekvátneho času⁴.

Článok 1

Základné pojmy

Vedecká integrita je prvotná podmienka kvalitnej vedeckej práce spočívajúca v dôslednom dodržiavaní najvyšších profesionálnych a morálnych štandardov. Pod pojmom vedecká integrita chápu autori jednak integritu výskumu, ako aj akademickú integritu.

Výskumná integrita je súbor zásad a etických hodnôt, deontologických záväzkov a profesionálnych štandardov, ktoré tvoria základ zodpovedného a korektného konania a správania tých, ktorí vykonávajú, financujú alebo hodnotia vedecký výskum, ako aj inštitúcií, ktoré ho podporujú a vykonávajú. **Výskumná integrita** je prvotnou podmienkou kvalitnej výskumnej práce spočívajúca v dôslednom dodržiavaní najvyšších profesionálnych, morálnych

¹ V texte je používaný zástupný mužský rod. Mužský rod v tomto kontexte označuje osoby mužského aj ženského pohlavia.

² Najmä zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách v znení neskorších predpisov; zákon č. 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania a o zmene a doplnení zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov; zákon č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov; zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov

³ HE Framework Programme Regulation 2021/695: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj>

HE WSpecific Programme Decision 2021/764: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021D0764>
[The European Code of Conduct for Research Integrity - ALLEA](https://www.oecd.org/science/inno/42770261.pdf); OECD Global Science Forum. Investigating Research Misconduct Allegations in International Collaborative Research Projects. A PRACTICAL GUIDE. April 2009.
<https://www.oecd.org/science/inno/42770261.pdf>

⁴ ENRIO: Recommendations for the Investigation of Research Misconduct by ENRIO (2019)
<http://www.enrio.eu/resources/?cat=6>.

a etických princípov, štandardov, transparentnosti, vykonávania výskumu kriticky, bez predsudkov a v absolútnej integrite praxe a administrácie výskumu jednotlivcami alebo výskumnými inštitúciami. Hlavnými princípmi výskumnej integrity sú zodpovednosť, česťnosť, rešpekt a spoľahlivosť.

Akademická integrita je súborom hodnôt a pravidiel týkajúcich sa štúdia a vzdelávania, ktoré zabezpečujú, aby štúdium a vzdelávanie bolo založené na princípoch zodpovednosti a česťnosti. Integrita súvisí s morálkou a deontológiou študenta a pedagóga, ako aj vzdelávacej inštitúcie, vychádzajúc zo správnej študijnej a vzdelávacej praxe.

Správna vedecká a výskumná prax predstavuje medzinárodný etický a vedecký štandard na plánovanie, realizáciu, hodnotenie a publikovanie výsledkov vedy, výskumu a vývoja, ako aj etický a vedecký štandard konania a správania všetkých subjektov (výskumníkov, výskumných a výskum financujúcich a riadiacich organizácií) pôsobiacich v týchto oblastiach.

Etické princípy a normy sú všeobecne prijímané východiská, pravidlá a požiadavky morálneho konania a správania fyzických osôb a právnických osôb.

Porušenie ustanovení kódexu je konanie alebo správanie fyzických osôb alebo právnických osôb v rozpore s ustanoveniami kódexu.

Článok 2

Rozsah pôsobnosti

Kódex sa vzťahuje na odborné činnosti, ako aj na konanie a správanie fyzických osôb a právnických osôb, ktoré pôsobia vo vede, výskume, vývoji alebo ktoré vykonávajú akademickú činnosť.

2.1. Odborné činnosti v oblasti vedy, výskumu, vývoja a akademickej práce sú:

- a) odborné činnosti a procesy uskutočňované počas celého životného cyklu vedeckého výskumu a vývoja, počnúc ich plánovaním a tvorbou výskumného alebo vývojového projektu, jeho odborným hodnotením a schvaľovaním, realizáciou samotného výskumu alebo vývoja, hodnotenia, publikovania získaných výsledkov a výstupov, ako aj ich uplatnenia v praxi,
- b) odborné činnosti a procesy týkajúce sa štúdia, vzdelávania, výchovy odborných, vedeckých, výskumných a vývojových pracovníkov, tvorby, zhromažďovania, kritického hodnotenia a publikovania vedeckých a odborných poznatkov a skúseností, ako aj konania a správania všetkých fyzických osôb alebo právnických osôb pôsobiacich v týchto oblastiach,
- c) odborné činnosti a procesy spojené so získavaním a udeľovaním vedeckých alebo akademických kvalifikácií a hodností.

2.2. Inštitúcie a organizácie (právnické osoby) pôsobiace v oblasti vedy, výskumu, vývoja a akademickej práce sú:

- a) inštitúcie a organizácie, ktoré plánujú, vykonávajú, hodnotia, povoľujú, vykonávajú dohľad alebo financujú vedu (vedecké bádanie), výskum, vývoj (aj súkromné), ktoré sú

financované z verejných zdrojov, či už ide o základný, aplikovaný výskum alebo o výskum orientovaný na prax,

- b) inštitúcie a organizácie pôsobiace v oblasti štúdia, vzdelávania, výchovy odborných, vedeckých, výskumných a vývojových pracovníkov, v oblasti tvorby, zhromažďovania, kritického hodnotenia a publikovania vedeckých a odborných poznatkov a skúseností, ktoré sú financované z verejných zdrojov,
- c) verejné inštitúcie a súkromné inštitúcie (vrátane tých, ktoré nie sú financované z verejných zdrojov), v prípade, že realizujú výskum formou spolupráce.

2.3. Pracovníci (fyzické osoby) pôsobiaci v inštitúciách a organizáciách vedy, výskumu, vývoja a akademickej práce, ako aj pracovníci pôsobiaci samostatne sú:

- a) odborní a výskumní pracovníci v oblasti vedeckej, výskumnej alebo vývojovej práce, (vrátane vedúcich projektových tímov, zodpovedných/hlavných riešiteľov, riešiteľov a spoluriešiteľov, odborných pracovníkov, pracovníkov technickej, materiálnej alebo výpočtovej a informačnej podpory, riaditeľov, pracovníkov manažmentu), (ďalej len „výskumní pracovníci“),
- b) vysokoškolskí učitelia bez ohľadu na rozsah ich úväzku (vrátane vedúcich pedagogických pracovníkov, vedúcich predstaviteľov, pracovníkov manažmentu a poradných orgánov vedení fakúlt a vysokých škôl a ďalší zamestnanci vysokých škôl), (ďalej len „vysokoškolskí učitelia“),
- c) študenti všetkých stupňov vysokoškolského štúdia (vrátane študentov rezortného špecializačného alebo certifikačného štúdia),
- d) pracovníci inštitúcií a organizácií finančne podporujúcich vedu, výskum a vývoj z verejných zdrojov (vrátane pracovníkov ich vedenia a manažmentu),
- e) vedeckí, odborní pracovníci a vysokoškolskí učitelia zúčastňujúci sa na procesoch hodnotenia a oponovania (angl. peer review), schvaľovania/povoľovania, vykonávania dohľadu nad činnosťami vedy, výskumu a vývoja.

2.4. Súlad kódexu s právnymi predpismi SR a vzťah k iným predpisom

- a) všetky vedecko-výskumné a akademické činnosti inštitúcií viazaných týmto kódexom rešpektujú a aplikujú právne predpisy SR⁵,
- a) normy kódexu sú chápané ako minimálne štandardy, ktoré môžu byť doplnené a rozšírené pre každú disciplínu, odbor, odvetvie alebo inštitúciu,
- b) ak existujúce etické kódexy nespĺňajú štandardy podľa tohto kódexu, odporúča sa, aby ich príslušné subjekty zosúlادili s týmto kódexom.

⁵ Najmä zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov; zákon č. 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania a o zmene a doplnení zákona č. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov; zákon č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov; zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov;)

Článok 3

Etické hodnoty, princípy a normy vedeckej integrity

Súčasťou práce v oblasti vedy, výskumu, vývoja a rozličných akademických činností je okrem neoddeliteľných technických, technologických, didaktických a iných metodologických charakteristík a požiadaviek aj požiadavka morálneho charakteru, ktorá je daná významom a prínosom odborných a expertných činností pre celú spoločnosť a je náplňou etického rozlišovania a usmernenia z pohľadu etických hodnôt, princíпов a noriem, ktoré sú všeobecne rešpektované v demokratickej spoločnosti.

3.1. Všeobecné etické hodnoty, princípy a normy

- a) sloboda vedeckého bádania, výskumnej, vývojovej a akademickej činnosti ako ich základná hodnota a nevyhnutný predpoklad⁶ obsahujúca aj ich nezávislosť od politických, ideologických alebo náboženských vplyvov,
- b) ľudská dôstojnosť ako základ ľudských práv, občianskych slobôd a predpoklad existencie, fungovania a rozvoja demokratickej spoločnosti,
- c) ľudské práva, občianske slobody a oprávnené záujmy jednotlivcov a skupín spoločnosti pri dosahovaní individuálneho a spoločného dobra,
- d) etické hodnoty, princípy a normy všeobecne uznávané a uplatňované v demokratickej spoločnosti.

3.2. Etické hodnoty, princípy a normy vedeckej integrity

1. Implementácia správnej vedeckej a výskumnej praxe, ktorej cieľom je aj dosiahnutie vedeckej integrity, si vyžaduje dôsledné uplatňovanie príslušných etických hodnôt, princíпов a noriem, a uskutočňuje sa v nasledovných oblastiach:

- a) výskumné prostredie,
- b) vzdelávanie, dohľad a odborné vedenie,
- c) výskumné postupy,
- d) etické opatrenia zabezpečenia ochrany a bezpečnosti,
- e) spracovanie a správa dát,
- f) kooperácia a koordinácia,
- g) publikovanie a šírenie vedeckých informácií a výsledkov výskumu,
- h) autorstvo vedeckých objavov a odborných publikácií,
- i) hodnotenie vedeckej a etickej kvality výsledkov a výstupov výskumu, záverečných a kvalifikačných prác, odborné recenzovanie vedeckých a odborných publikácií a edičná činnosť.

2. Etické požiadavky na zabezpečenie vedeckej integrity výskumného prostredia zabezpečujú výskumné inštitúcie a organizácie a vysoké školy najmä tým, že:

- a) podporujú (vedeckú, odbornú a etickú) informovanosť a zabezpečujú, aby vo výskume prevládala kultúra vedeckej integrity,

⁶ Bonnská deklarácia o slobode vedeckého výskumu, dostupná online: https://www.bmbf.de/files/10_2_2_Bonn_Declaration_en_final.pdf

- b) majú rozhodujúcu úlohu pri formulovaní jasných pravidiel a postupov správnej vedeckej a výskumnej praxe, ako aj pri riadnom a transparentnom riešení ich porušení⁷,
 - c) prostredie, ktoré umožňuje odborným a vedeckým pracovníkom pracovať podľa zásad správnej vedeckej a výskumnej praxe, slobodne a otvorene diskutovať o etických dilemách a neúmyselných chybách pri realizácii vedecko-výskumnej činnosti bez obáv z prípadných následkov a trestov (angl. blame-free reporting),
 - d) podporujú primeranú infraštruktúru správy a ochrany výskumných údajov (dát) a výskumného materiálu vo všetkých ich formách,⁸ (pozri aj čl. 3.2, ods. 7),
 - e) aplikujú transparentné postupy pri prijímaní a kariérnom raste výskumných a akademických pracovníkov,
 - f) vytvárajú inkluzívne prostredie a dôsledne dodržiavajú princíp rovnosti príležitostí a nediskriminácie⁹,
 - g) netolerujú žiadnu formu diskriminácie, šikanovanie, ponižovanie, ohováranie, hanobenie a iné prejavy nepriateľstva k jednotlivcom alebo skupinám,
 - h) vylučujú akékoľvek verbálne a neverbálne správanie, ktoré môže vykazovať črty fyzického alebo psychického násillia, nátlaku alebo podobnej formy správania vrátane rodovo podmieneného násillia a sexuálneho obťažovania,
 - i) vylučujú akékoľvek konanie, ktorého úmyslom alebo následkom je zneužitie vlastného postavenia, autority alebo moci.
3. Etické požiadavky na zabezpečenie akademickej integrity vzdelávania, odborného dohľadu a vedenia:
- a) výskumné inštitúcie a organizácie a vysoké školy pripravujú vhodné a primerané vzdelávanie v oblasti etiky a vedeckej integrity, zabezpečujúce informovanosť o príslušných kódexoch, normách a predpisoch, diskutujú o potenciálnych etických problémoch a modelových prípadoch,
 - b) výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia počas celej svojej kariéry, absolvujú školenia v oblasti etiky a vedeckej integrity,
 - c) výskumní pracovníci, vysokoškolskí učitelia, vedúci výskumu, zodpovední riešitelia a školitelia vedú študentov, členov svojich tímov, radia im a poskytujú odbornú prípravu usmerňujúcu rozvoj ich výskumnej činnosti, jej koncepcie a štruktúry a posilňujú kultúru vedeckej integrity aj svojím osobným príkladom.
4. Etické požiadavky na zabezpečenie integrity výskumných postupov plnia výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia tým, že:
- a) vo svojom výskume zohľadňujú najnovšie poznatky dosiahnuté v danej oblasti,
 - b) navrhujú, vykonávajú, analyzujú a dokumentujú výskum dôkladne a uvážene,
 - c) využívajú finančné prostriedky určené na výskum riadne, efektívne, hospodárne a zodpovedne,

⁷ ENRIO: Recommendations for the Investigation of Research Misconduct by ENRIO (2019)

<http://www.enrio.eu/resources/?cat=6>.

⁸ Medzi takéto údaje a materiály patria napríklad kvalitatívne a kvantitatívne údaje (dátá), výskumné protokoly, výskumné procesy a postupy, iné výskumné artefakty a s nimi súvisiace meta-údaje (metadáta), ktoré sú potrebné na zabezpečenie overenia reprodukovateľnosti výskumu.

⁹ Vyžaduje, že žiaden zamestnanec nesmie byť nespravodlivo diskriminovaný na základe príslušnosti k národu, národnosti alebo etnickej skupine; na základe rasy, jazyka, veku, pohlavia, rodu, sexuálnej orientácie, zdravotného znevýhodnenia, viery alebo náboženského presvedčenia, majetku a sociálneho pôvodu, politického a iného zmýšľania a pod.

- d) publikujú výsledky a interpretáciu výskumu čestne, transparentne a presne,
 - e) v odôvodnených prípadoch zachovávajú dôvernú úroveň údajov dát alebo zistení,
 - f) získané výsledky a použité metodiku (vrátane využitia externých služieb, umelej inteligencie alebo automatizovaných nástrojov) opisujú spôsobom, ktorý umožňuje overenie alebo zopakovanie výskumu,
 - g) prispievajú k upevňovaniu kultúry vedeckej integrity, upozorňujú na prípady jej porušenia (pozri čl. 4) a náležite prispievajú k ich riešeniu,
 - h) podľa možnosti publikujú v režime otvoreného prístupu,
 - i) sú si vedomí svojej zodpovednosti za kvalitu výskumu a dôveryhodnosť získaných výsledkov a konajú v súlade so správnou vedeckou a výskumnou praxou a princípmi vedeckej integrity¹⁰,
 - j) prostredníctvom verejných vystúpení, sociálnych sietí a internetových portálov šíria len overené, potvrdené, aktualizované vedecké informácie, správne uvedené do kontextu,
 - k) uplatňujú princípy vedeckej integrity aj pri verejných vystúpeniach, ktoré nie sú zamerané primárne na šírenie vedeckých poznatkov, majú na pamäti, že z pozície vedeckej autority a z toho plynúceho poslania ovplyvňujú širokú verejnosť.
5. Etické požiadavky na zabezpečenie integrity daného vedeckého výskumu a vývoja sa plnia tak, že tento výskum:
- a) sa vykonáva výhradne s využitím vedeckej metodológie s dodržiavaním pravidiel špecifických pre danú disciplínu,
 - b) je otvorený pochybnostiam, overovaniu, racionálnej a zdôvodnenej kritike.
6. Etické požiadavky na zabezpečenie ochrany a bezpečnosti vykonávania výskumu plnia výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia tým, že:
- a) dodržiavajú bezpečnostné štandardy a predpisy týkajúce sa ich vedného odboru a používaných postupov, prístrojov, materiálov a technológií,
 - b) zaobchádzajú s predmetmi výskumu, či už ide o človeka, zvieratá alebo predmety kultúrnej, biologickej, environmentálnej alebo fyzickej povahy s primeraným rešpektom, starostlivosťou a v súlade s platnými právnymi predpismi a príslušnými etickými princípmi a normami,
 - c) berú náležitý ohľad na zdravie, bezpečnosť, osobnú dôstojnosť a autonómiu spolupracovníkov, ostatných osôb, ktorých sa výskum týka, pričom sa musia primerane zohľadniť aj prípadné riziká a dopady výskumu na celú spoločnosť (vrátane osobitnej pozornosti voči marginalizovaným, zraniteľným, znevýhodneným alebo vylúčeným skupinám obyvateľstva),
 - d) uvedomujú si a vopred definujú a zohľadňujú predvídateľné riziká, ktoré môžu byť spôsobené ich výskumom, pričom už pri plánovaní výskumu vypracujú postupy na minimalizáciu týchto rizík,
 - e) dbajú na to, aby výskumné protokoly primerane zohľadňovali význam rozdielov na základe veku, pohlavia, spoločenskej vrstvy, kultúry, náboženstva a etnického pôvodu,
 - f) sú osobitne zodpovední za dodržiavanie princípov vedeckej integrity, bezpečnostných štandardov a predpisov týkajúcich sa postupov, prístrojov, materiálov a technológií používaných vo výskume, ktorého sa aktívne zúčastňujú laici/„neprofesionáli“ (napr. občianska veda, participatívny výskum).

¹⁰ [The European Code of Conduct for Research Integrity - ALLEA](#)

7. Etické požiadavky na zabezpečenie integrity pri získavaní, spracovaní, uchovávaní a správe výskumných údajov/dát (a databáz) plnia výskumní pracovníci, vysokoškolskí učitelia, výskumné inštitúcie a organizácie a vysoké školy tým, že:
- a) zabezpečujú primeranú správu, spôsob získavania, spracovania a usporiadania všetkých dát, metadát, protokolov, softvéru a iného výskumného materiálu, a to aj nezverejnených, ako aj ich bezpečné uchovanie počas primeraného obdobia¹¹,
 - b) zabezpečia, aby prístup k údajom bol v rámci nevyhnutných obmedzení čo najotvorenejší a podľa potreby v súlade so zásadami správy dát FAIR¹²,
 - c) poskytujú transparentný prístup a využívanie svojich dát a výskumného materiálu iným,
 - d) informujú subjekty participujúce vo výskume, ako budú ich osobné údaje chránené, kto k nim bude mať prístup, na aké účely budú použité, ako, kedy a za akých podmienok budú odstránené; spracujú súhlas dotknutej osoby so spracovaním osobných údajov v súlade s platnou právnou úpravou,
 - e) považujú dáta za legitímne výsledky výskumu, ktoré možno citovať,
 - f) zabezpečia, aby všetky zmluvy alebo dohody týkajúce sa výsledkov výskumu obsahovali spravodlivé podmienky používania, vlastníctva a ochrany výsledkov výskumu v súlade s právom duševného vlastníctva,
 - g) rešpektujú právne predpisy a regulácie súvisiace s ochranou dát.
8. Etické požiadavky na zabezpečenie integrity a etiky pri kooperácii a koordinácii výskumu, vývoja a akademických činností plnia všetci partneri výskumnej spolupráce a koordinácie tým, že:
- a) sú spoločne zodpovední za vedeckú integritu ich spoločného výskumu,
 - b) sa pred začatím výskumu záväzne dohodnú na cieľoch a spôsobe realizácie výskumu (vrátane presného stanovenia zodpovednosti jednotlivých partnerov), ako aj na spôsobe publikovania jeho výsledkov a riešení otázok duševného vlastníctva súvisiacich so spoločným výskumom,
 - c) sa pred začatím výskumu záväzne dohodnú na rešpektovaní princípov a noriem v oblasti vedeckej integrity, vzájomne, osobitne v prípade medzinárodnej spolupráce, sa informujú o príslušných zákonoch a iných právnych predpisoch na ochranu duševného vlastníctva, ďalej sa dohodnú aj na spôsobe riešenia prípadných problémov či konfliktov, vrátane spôsobu riešenia prípadov porušenia princípov vedeckej integrity, ako aj dohodnutých náležitostí/postupov,
 - d) pred začatím výskumu spoločne vyhodnotia vykonateľnosť, potenciálny dopad a etické dôsledky daného výskumu.
9. Etické požiadavky na zabezpečenie vedeckej integrity pri publikačnej činnosti a šírení informácií a dát plnia výskumní pracovníci, vysokoškolskí učitelia, výskumné inštitúcie a organizácie a vysoké školy tým, že:
- a) uznávajú, že autorstvo vedeckej alebo odbornej publikácie je založené na:
 - (1) významnosti prínosu k návrhu výskumu, k zberu relevantných dát, ich analýze alebo k interpretácii výsledkov výskumu,

¹¹ Zákon č. 18/2018 Z. z.; NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov)

¹² Vyhľadateľnosť, prístupnosť, interoperabilita a opakovaná použiteľnosť (princíp FAIR - Findable, Accessible, Interoperable, Reusable).

- (2) vypracovaní a/alebo kritickom recenzovaní rukopisu,
 - (3) schválení finálnej verzie rukopisu,
 - (4) prijatí zodpovednosti za celý obsah publikácie, vrátane rešpektovania príslušných etických princípov a noriem,
- b) sa dohodnú na poradí, v akom budú uvedení v zozname autorov publikácie,
 - c) sa dohodnú na definovaní zodpovednosti a miery príspevku jednotlivých autorov publikácie,
 - d) zabezpečia, aby ich práca pred publikovaním bola spoluautorom k dispozícii včas, kompletne a transparentne,
 - e) pri komunikácii s verejnosťou, ako aj v printových a sociálnych médiách vystupujú v súlade s príslušnými etickými požiadavkami,
 - f) uznávajú význam a prínos práce iných vedeckých pracovníkov a korektne citujú súvisiace práce,
 - g) pri využití umelej inteligencie (AI) pri navrhovaní projektu, spracovaní dát alebo formulovaní vedeckých výsledkov, uvedú, že využili AI v súlade s pravidlami vedeckej integrity,
 - h) stanoveným spôsobom deklarujú potenciálny alebo skutočný konflikt záujmov a finančnú alebo inú podporu získanú na účely výskumu alebo publikovania jeho výsledkov,
 - i) v publikáciách riadne uvádzajú inštitúcie, v ktorých sa výskum uskutočnil,
 - j) v prípade potreby stanoveným spôsobom požiadajú o zverejnenie opravy publikovanej práce,
 - k) v prípade zistenia závažných chýb alebo pochybení neodkladne požiadajú o stiahnutie publikovanej práce, a to postupom stanoveným vydavateľom,
 - l) dodržiavajú uvedené kritériá publikačnej etiky bez výnimky,
 - m) nepublikujú pochybným spôsobom a nevyužívajú nedôveryhodné publikačné platformy¹³ (tzv. predátorské časopisy a konferencie),
 - n) uznávajú, že publikované tzv. negatívne výsledky výskumu môžu mať rovnako závažný význam a prínos pre rozvoj vedeckého poznania ako publikované tzv. pozitívne výsledky.
10. Etické požiadavky na zabezpečenie integrity pri odbornom posudzovaní výskumných a vývojových projektov a hodnotení výsledkov výskumu a vývoja a pri rozhodovacích procesoch, ktoré s takýmto hodnotením súvisia (napr. pridelenie finančných grantov), plnia najmä tým, že:
- a) výskumní pracovníci, vysokoškolskí učitelia, výskumné inštitúcie a organizácie, ako aj inštitúcie a organizácie financujúce výskum a vývoj posudzujú a hodnotia predložené návrhy protokolov výskumu, žiadosti o pridelenie grantov na výskum a vývoj, návrhy na vydanie vedeckých a odborných publikácií, ale aj žiadosti o prijatie do zamestnania, návrhy na personálne obsadenie vedúcich pozícií a návrhy na osobitné ocenenie vynikajúcich výskumných, a akademických pracovníkov na základe vopred

¹³ Predátorskí vydavatelia/časopisy zneužívajú systém open access, zameriavajú sa výlučne na finančný zisk z poplatkov za spracovanie a uverejnenie článku, bez ohľadu na kvalitu publikovaného článku. Vyznačujú sa nepravdivými alebo zavádzajúcimi informáciami, odchýlkami od najlepších redakčných a publikačných praktík (fiktívne alebo žiadne posudzovanie článku), nedostatkom transparentnosti a / alebo používaním agresívnych a nevyberaných obťažujúcich praktík.

stanovených, jasne definovaných kritérií a transparentným, vopred stanoveným postupom, pričom vopred deklarujú a špecifikujú spôsob, rozsah použitia a limitácie využitia aplikácií umelej inteligencie (AI) alebo patrične validovaných automatizovaných nástrojov,

- b) výskumní a vývojoví pracovníci a vysokoškolskí učitelia považujú svoju účasť na hodnotení a posudzovaní predložených návrhov protokolov a na hodnotení výsledkov výskumu, recenzovaní vedeckých a odborných publikácií za závažný profesijný záväzok voči výskumnej komunite a celej oblasti výskumu a vývoja a podieľajú sa na týchto činnostiach s plnou zodpovednosťou a v duchu príslušných etických princípov a noriem, vrátane zachovania profesijnej mlčanlivosti,
- c) posudzovatelia, hodnotitelia výskumných projektov a výsledkov výskumu, recenzenti vedeckých a odborných publikácií, redaktori vedeckých a odborných (periodických a neperiodických) publikácií, členovia rozhodovacích a poradných orgánov (rád a komisií) vopred stanoveným postupom deklarujú potenciálny alebo aktuálny konflikt záujmov a v takom prípade sa nezúčastňujú na daných hodnotiacich, poradných alebo rozhodovacích procesoch,
- d) autori, výskumné a financujúce inštitúcie, vydavatelia, výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia uznávajú, že publikované tzv. negatívne výsledky výskumu môžu mať rovnako závažný význam a prínos pre rozvoj vedeckého poznania ako publikované tzv. pozitívne výsledky.

Článok 4

Porušovania vedeckej integrity a etiky

Porušenie ustanovení tohto kódexu v dôsledku neetického konania alebo správania fyzických osôb alebo právnických osôb znamená narušenie vedeckej (výskumnej alebo akademickej) integrity, ktoré môže byť rozličného rozsahu a závažnosti, avšak vždy poškodzuje dôveryhodnosť vedy, výskumu, vývoja a akademických činností, ich náležitú kvalitu a reputáciu nielen vo vedeckej aj v širokej verejnosti. Ide o nasledovné prípady:

4.1. Závažné porušenia vedeckej integrity a etiky úmyselne skresľujú postup, výsledky a výstupy výskumu a vývoja alebo ich interpretáciu alebo narušujú a nepripustne manipulujú rozličné akademické činnosti (pri navrhovaní, vykonávaní alebo posudzovaní výskumu alebo pri podávaní správ o výsledkoch výskumu) vrátane riadneho vzdelávania, výcviku a výchovy vedeckých, výskumných, vývojových a ďalších odborných pracovníkov pre tieto. Patria medzi sem:

- a) **fabrikovanie výsledkov** ako klamlivé vytváranie vymyslených výsledkov a ich zaznamenávanie, spracovávanie a prezentovanie tak, ako keby boli skutočné (získané prostredníctvom daného výskumu),
- b) **falšovanie** ako úmyselná klamlivá manipulácia s výskumným materiálom, zariadeniami alebo procesmi alebo klamlivá zmena, nahradenie, vynechanie alebo ignorovanie údajov (dát) alebo výsledkov výskumu a vývoja, pričom sa namiesto skutočných použijú ich falzifikáty,
- c) **plagiátorstvo** je klamlivé prisvojenie si a použitie výsledkov práce a myšlienok iných (zvyčajne bez uvedenia riadneho odkazu na pôvodný zdroj), čím sa porušujú práva duševného vlastníctva pôvodného autora alebo autorov.

4.2. Pochybné vedecké praktiky (ďalej len „PVP“) predstavujú konanie alebo správanie, ktoré je v rozpore so všeobecne akceptovanými požiadavkami vedeckej etiky a integrity, formulovanými aj v tomto kódexe. Patria sem:

a) PVP týkajúce sa výskumných údajov/dát:

- i. nedostatočný alebo úmyselne nesprávny (manipulatívny) manažment (postupy týkajúce sa) výskumných údajov/dát, počnúc ich získaním cez spracovanie, uchovávanie a poskytovanie, ktorý je v rozpore s právnymi predpismi, príslušnými odbornými odporúčaniami a všeobecne rešpektovanými odbornými postupmi a štandardmi,
- ii. nedostatočne zabezpečené alebo nesprávne uchovávanie primárnych údajov/dát,
- iii. neodôvodnené odmietanie poskytnutia prístupu k primárnym údajom/dátam vrátane informácie, ako boli tieto údaje/dáta získané, alebo zničenie takýchto údajov/dát pred stanovenou (povinnou) lehotou uchovávania.

b) PVP týkajúce sa publikačných a konferenčných aktivít alebo predkladania návrhov výskumných alebo vývojových či edukačných (grantových) projektov:

- i. manipulácia s autorstvom, akou je napríklad fiktívne autorstvo, nekalé zadovažovanie si spoluautorstva publikovanej práce alebo projektového návrhu (angl. *contract cheating* – podvádžanie pri uzatváraní kontraktov), nepriznanie zásluh iným výskumným alebo vývojovým pracovníkom z daného tímu neuvedením ich spoluautorstva, prípadne svojvoľné priznanie nespravodlivej (nižšej alebo vyššej) miery spoluautorstva v publikáciách alebo projektových návrhoch,
- ii. využívanie aplikácií umelej inteligencie alebo iných automatizovaných prostriedkov bez jeho riadneho deklarovania,
- iii. opätovné publikovanie podstatných častí z vlastných publikácií, vrátane ich prekladov bez riadneho odkazu (citovania) pôvodnej práce (tzv. *autoplagiátorstvo*),
- iv. navyšovanie počtu vlastných publikácií, ich neodôvodneným delením na menšie časti a ich osobitným publikovaním (tzv. *salámová technika*),
- v. úmyselné poskytovanie nepravdivých alebo nepresných informácií v predkladaných projektových návrhoch, osobitne takých, ktoré by mohli znevýhodniť potenciálne konkurenčné projektové návrhy,
- vi. nekalé pokusy ovplyvniť činnosť a rozhodovanie hodnotiacich, posudzujúcich alebo rozhodnutia prijímajúcich fyzických alebo právnických osôb, inštitúcií a organizácií, vrátane grantových agentúr a ich príslušných odborných alebo vedeckých komisií a rád (napríklad zneužívaním znalostí o vnútorných procesoch, osobitných kritériách či konkrétnych osobách podieľajúcich sa na hodnotení, posudzovaní a rozhodovaní, prípadne o iných, potenciálne konkurenčných podávaných projektoch – angl. *insider information*),
- vii. neoprávnené, klamlivé navyšovanie rozpočtu podávaného projektu;
- viii. selektívne alebo účelovo navyšované citovanie vybraných prác s cieľom neprímerane podporiť výsledky alebo zistenia vlastného výskumu a vývoja, prípadne účelovo vyhovieť redaktorom, recenzentom či kolegom,

- ix. publikovanie výsledkov výskumu alebo vývoja na pochybných, pseudo-odborných podujatiach alebo v periodických alebo neperiodických publikáciách alebo iných médiách, ktoré nedodržiavajú všeobecne prijímané princípy a normy publikačnej etiky a integrity (tzv. predátorské konferencie, časopisy a iné publikácie, tzv. mlyny na publikácie (angl. *paper mills*) a pod.),
- x. organizovanie, podpora alebo účasť na pochybných, pseudo-odborných či pseudo-vedeckých podujatiach, nedodržiavajúcich všeobecne prijímané princípy a normy publikačnej etiky a integrity.

c) PVP týkajúce sa výskumných metód/praxe:

- i. používanie nevhodných, škodlivých, neoprávnene rizikových či nebezpečných výskumných metód a postupov, vrátane nevhodných štatistických metód a ich nesprávneho použitia,
- ii. vecne, logicky chybný alebo nedostatočne, nejasne spracovaný návrh metodológie predkladaného projektu výskumu alebo vývoja,
- iii. účelový výber výskumných metód a postupov zameraných na dosiahnutie výsledkov, ktoré nereflektujú skutočnosť, ale želanie výskumníka (angl. *bias design* – predpojatý návrh),
- iv. porušenie, nedodržanie alebo neodôvodnené a riadne neschválené zmeny pôvodne prijatého protokolu výskumu alebo vývoja,
- v. nezískanie stanoviska príslušných etických komisií k návrhu výskumného alebo vývojového projektu.

d) PVP spojené s prácou hodnotiteľa:

- i. akékoľvek porušenie požadovanej dôvernosti,
- ii. povrchné, nekvalitné, nekritické a neobjektívne posudzovanie publikácie alebo návrhu výskumného alebo vývojového projektu,
- iii. nepriznanie konfliktu záujmov alebo potenciálneho konfliktu záujmov,
- iv. neodôvodnené odmietanie vykonávania funkcie hodnotiteľa, oponenta alebo recenzenta,
- v. akékoľvek zneužitie informácií získaných pri hodnotiacej, posudzovateľskej alebo recenznej činnosti vo vlastný prospech alebo v prospech tretej strany,
- vi. odporúčanie autorom na účelové rozšírenie zoznamu odkazov v snahe zvýšiť mieru citovanosti svojich vlastných alebo ináč prepojených publikácií,
- vii. predpojatosť (angl. *bias*) pri realizácii hodnotiacej, posudzovateľskej alebo recenznej činnosti (napríklad voči autorom, pracovisku, téme či iným aspektom hodnotenej, posudzovanej alebo recenzovanej práce, publikácie či návrhu projektu).

e) PVP týkajúce sa osobného správania výskumného a akademického pracovníka, osobitne pracovníka vo vedúcom alebo rozhodovacom postavení v rámci daného výskumného, vývojového alebo akademického tímu či v rámci vedeckej, výskumnej, vývojovej alebo akademickej organizácie alebo inštitúcie:

- i. ohrozovanie nezávislosti výskumného procesu alebo zverejňovania (publikovania) jeho výsledkov (úmyselná predpojatosť/zaujatosť (angl. *bias*) napríklad v smere získania neoprávneného prospechu financovateľov / podporovateľov výskumu alebo vývoja),
- ii. neadekvátny manažment, vedenie výskumu,
- iii. neodôvodnené rozširovanie vlastnej bibliografie,

- iv. netransparentné použitie finančných zdrojov poskytnutých na výskum,
- v. krivé obvinenie alebo osočenie výskumného pracovníka z porušenia metodologických alebo etických pravidiel výskumu,
- vi. účelové neposkytnutie alebo skresľovanie výsledkov a výstupov výskumu alebo vývoja vo vzťahu k ich uplatneniu v praxi či v ďalšom výskume a vývoji,
- vii. účelové zdržiavanie alebo bránenie v práci iným výskumným pracovníkom,
- viii. zneužívanie pracovného postavenia na účelové porušovanie integrity a etiky výskumu, vývoja alebo akademickej činnosti,
- ix. ignorovanie alebo utajovanie prípadov porušovania vedeckej integrity a etiky, vývoja alebo akademickej činnosti,
- x. zanedbávanie odborného vedenia, vzdelávania, tréningu a výchovy študentov, podriadených vedeckých, výskumných a vývojových alebo akademických pracovníkov, osobitne pracovníkov v doktorandskom či inom špecializačnom alebo certifikačnom štúdiu,
- xi. poškodzovanie či až sabotáž prípravy, realizácie, vyhodnotenia alebo publikovania výsledkov výskumných a vývojových aktivít (napríklad úmyselné nezabezpečenie včasného servisu, certifikácie alebo akreditácie potrebných prístrojov a metód, úmyselné nezabezpečenie nevyhnutných prostriedkov, akými sú nevyhnutná dokumentácia, prístroje, výpočtová či iná technika, vrátane obslužných programov (softvéru), chemikálie či iné materiály, ktoré iný výskumník potrebuje na svoj výskum),
- xii. vytváranie prekážok v kariérnych postupoch výskumných a akademických pracovníkov,
- xiii. priame alebo nepriame postihovanie odborných, vedeckých, výskumných alebo akademických pracovníkov, ktorí oznámili prípady potenciálneho alebo skutočného porušenia vedeckej integrity a etiky alebo prípady pochybných vedeckých praktík,
- xiv. účelové písanie neodôvodnene pozitívnych alebo negatívnych odporúčajúcich (referenčných) vyjadrení (listov) s cieľom účelovo ovplyvniť pracovné príležitosti daného odborného, výskumného, vývojového alebo akademického pracovníka a príslušné výberové konania,
- xv. diskriminačné, znevažujúce alebo iné nevhodné konanie a správanie (pozri čl. 3).

Článok 5

Riešenie porušenia a obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity a etiky

Riešenie prípadov dôvodného podozrenia alebo prípadov obvinenia z porušenia princípov a noriem vedeckej integrity a etiky, ktoré by mohli znamenať porušenia ustanovení tohto kódexu (ďalej len „preverenie porušenia“) musí rešpektovať a dôsledne uplatňovať nasledujúce princípy:

Všeobecné princípy riešenia potenciálneho porušenia pravidiel vedeckej integrity a etiky

5.1. Princíp rešpektovania a ochrany integrity, dôvernosti, dôstojnosti a práv osôb a priebehu preverenia v adekvátnom časovom intervale:

- a) preverenie porušenia sa musí vykonať spravodlivo, komplexne a účelne s najvyššou možnou mierou presnosti, objektívnosti a dôkladnosti a v súlade s príslušnými ustanoveniami tohto kódexu (*princíp integrity*),
- b) preverenie porušenia sa musí vykonať spôsobom, ktorý rešpektuje ľudskú dôstojnosť, práva a oprávnené záujmy všetkých zúčastnených osôb (*princíp rešpektovania ľudskej dôstojnosti, práv a oprávnených záujmov osôb*),
- c) osoby, zúčastnené¹⁴ preverovania porušenia neodkladne oznámia príslušnému orgánu inštitúcie alebo organizácie iniciujúcej preverenie akýkoľvek potenciálny alebo existujúci konflikt záujmov, v ktorom by sa mohli nachádzať (*princíp vylúčenia konfliktu záujmov*),
- d) preverenie porušenia sa musí vykonať maximálne dôverne, spôsobom, ktorý v náležitej miere rešpektuje a chráni súkromie, česť, dobré meno a povesť, ako aj oprávnené záujmy všetkých zúčastnených osôb (*princíp dôvernosti*),
- e) súčasťou procesu preverenia porušenia je aj spravodlivé riešenie otázky miery zodpovednosti jednotlivých zúčastnených osôb (*princíp stanovenia miery zavinenia*),
- f) inštitúcia alebo organizácia, ktorá iniciuje proces preverenia, prijme potrebné opatrenia na ochranu dôstojnosti, práv a oprávnených záujmov oznamovateľov porušení ustanovení kódexu, ako aj svedkov zúčastňujúcich sa procesov preverenia (*princíp rešpektovania a ochrany ľudskej dôstojnosti, práv a oprávnených záujmov oznamovateľov a svedkov*)¹⁵,
- g) inštitúcia alebo organizácia, ktorá iniciuje proces preverenia porušenia prijme také opatrenia, ktoré zabezpečia, aby sa pri preverení porušenia dospelo k záverom v akceptovateľnom časovom limite (*princíp adekvátneho času riešenia*),
- h) vnútorné predpisy inštitúcie alebo organizácie, ktoré upravujú riešenie porušenia vedeckej integrity a etiky musia byť verejne dostupné (*princíp transparentnosti*).

5.2. Princíp spravodlivosti, prezumpcie nevinoty, nespôsobenia ujmy a proporcionality

- a) preverenie porušenia sa vykonáva riadne a spravodlivo voči všetkým účastníkom konania, bez predpojatosti alebo nadŕžania osobám (*princíp spravodlivosti*),
- b) každá osoba, voči ktorej existuje dôvodné podozrenie alebo obvinenie z porušenia princípov a noriem vedeckej integrity a etiky sa považuje za nevinnú, kým sa spoľahlivo a jednoznačne nepreukáže opak (*princíp prezumpcie nevinoty*),
- c) komisia poverená preverení porušenia (ďalej len „komisia“) zodpovedá za zber a vyhodnotenie potrebných informácií a dôkazov a prijatie príslušného záveru preverenia, pričom musí postupovať nezávisle od danej inštitúcie alebo organizácie a od osôb, ktorých sa preverenie týka (*princíp nezávislosti komisie*),
- d) komisia musí postupovať v súlade so svojím štatútom a rokovacím poriadkom, inými relevantnými vnútornými predpismi inštitúcie alebo organizácie a všeobecne záväznými právnymi predpismi (*princíp dobrej praxe*),

¹⁴ Podozrivý, resp. obvinená osoba, členovia etickej komisie, oznamovateľ, svedkovia, prípadne iné relevantné subjekty ad hoc.

¹⁵ ENRIO Handbook on Whistleblower Protection in Research, dostupné online: <http://www.enrio.eu/news-activities/enrio-publishes-the-handbook-on-whistleblower-protection-in-research/>

- e) komisia chráni a zabezpečuje informácie a dôkazy, ktoré získala v procese preverenia, a to počas celého procesu preverenia pred ich neautorizovaným zverejnením, zneužitím alebo zničením (*princíp dôvernosti*),
- f) ak komisia dospeje k nepochybnému a riadne odôvodnenému záveru, ktorým konštatuje preukázanie porušenia pravidiel vedeckej integrity a etiky zo strany osoby, voči ktorej existovalo dôvodné podozrenie alebo vznesené obvinenie z ich porušenia, komisia zároveň navrhne príslušnému štatutárnemu orgánu, ktorý ju preveril, návrh nápravných alebo sankčných opatrení úmerných závažnosti preverovaného porušenia (*princíp proporcionality*),
- g) osoba, ktorej sa konaním pred komisiou preukázalo porušenie princípov a noriem vedeckej integrity a etiky má právo sa proti záverom komisie odvolať a žiadať ich opätovné preskúmanie v opakovanom konaní pred komisiou (*právo na spravodlivé konanie*),
- h) v prípade, že sa porušenie na strane danej osoby nepreukázalo a existuje dôvodný predpoklad, že konanie pred komisiou môže tejto osobe spôsobiť akúkoľvek ujmu, komisia zároveň navrhne primerané opatrenia na očistenie jej dobrého mena a nápravy jej dobrej povesti v akademickej, vedeckej alebo odbornej obci danej organizácie alebo inštitúcie, ako aj, v prípade potreby, zverejnenie primeranej informácie v tomto zmysle (*princíp spravodlivosti, princíp nespôsobenia ujmy, princíp nápravy utrpanej krivdy*),
- i) osoba, ktorá v dobrom úmysle a primeraným, dostatočne diskrétnym spôsobom ohlásila príslušným štruktúram danej inštitúcie alebo organizácie dôvodné podozrenie z porušenia princípov a noriem vedeckej integrity a etiky nebude v súvislosti s týmto konaním niesť v rámci tejto organizácie alebo inštitúcie žiadne negatívne následky a v prípade potreby jej bude poskytnutá adekvátna ochrana a pomoc¹⁶.

¹⁶ Zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov;

The Directive(EU) 2019/1937 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2019 on the Protection of Persons Who Report Breaches of Union Law. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1937>; ENRIO Handbook on Whistleblower Protection in Research, dostupné online: <http://www.enrio.eu/news-activities/enrio-publishes-the-handbook-on-whistleblower-protection-in-research/>